Hierna volgend artikel is afkomstig uit:

vakblad voor natuurbehoud en -beheer, sinds 1896

De Levende Natuur

Doelstelling van 'De Levende Natuur'
Het informeren over ontwikkelingen in onderzoek, beheer en beleid op het gebied van natuurbehoud en natuurbeheer, die van belang zijn voor Nederland en België. De artikelen zijn vooral gebaseerd op eigen ecologisch onderzoek, ervaring of waarneming van de auteurs.

De Levende Natuur verschijnt 6x per jaar, waaronder tenminste één themanummer.

U kunt zich abonneren via onze website:

www.delevendenatuur.nl/lezersservice.php

of deze bon opsturen naar:

Abonnementenadministratie
De Levende Natuur
Antwoordnummer 3031
8000 WB Zwolle

Tel. 06 - 57262672
administratie@delevendenatuur.nl

JA ik wil graag een abonnement op *De Levende Natuur*

naam: _____

adres: _____

postcode: _____

woonplaats: _____

telefoon: _____

e-mail: _____

Ik machtig *De Levende Natuur* om het abonnementsgeld af te schrijven van rekening:

bank/giro: _____

naam: _____

plaats: _____

datum: _____ handtekening:

Graag aankruisen:

- ☐ **proefabonnement** – € 10,- (drie nummers)
- ☐ **particulier** – € 35,- (NL + B) – overige landen € 45,-
- ☐ **instelling/bedrijf** – € 60,-
- ☐ **student/promovendus** – € 12,50*

** (max. vier jaar; graag kopie college- of PhD kaart bijvoegen)*
Na vier jaar gaat dit abonnement automatisch over in een regulier abonnement.

De prijsontwikkeling kan het stichtingsbestuur dwingen de tarieven aan te passen. Tevens bent u gerechtigd om uw bank opdracht te geven het bedrag binnen 30 dagen terug te boeken.

Interview: opnieuw leren samenleven

Mens en natuur, het is geen gemakkelijke combinatie. De mens heeft als geen ander organisme op de planeet impact op het leven van andere organismen. Terwijl hij tegelijkertijd onderdeel is van dat grotere geheel. Het verdwijnen van soorten leidt tot zorgen, maar ook de (vaak onverwachte) opkomst of terugkeer van dieren en planten zorgt voor hoofdbrekens. Hoe verhoudt de mens van de 21ste eeuw zich tot zijn omgeving? Waarom willen we beheersen en controleren? In gesprek met Martin Drenthen, milieufilosoof bij de Radboud Universiteit in Nijmegen.

Paul van Bodengraven

Is de balans tussen mens en de organismen op deze planeet verstoord?
'Het is duidelijk dat we vandaag de dag te maken hebben met een biodiversiteitscrisis zoals die niet eerder in de menselijke geschiedenis heef plaatsgevonden. Volgens het recente IPBES-rapport zijn de voornaamste oorzaken van de achteruitgang van soorten habitatverlies, exploitatie door de mens, klimaatverandering, vervuiling en de invasieve exoten. Feit is dat de mens een enorme impact heeft op de rest van de natuur. Als filosoof probeer ik te kijken naar de manier waarop onze houding bijdraagt aan die veranderingen Dat is in mijn ogen namelijk een van de belangrijkste oorzaken van de huidige situatie; dat we ons zelf buiten de natuur plaatsen en gedragen als "beheerder". Historisch gezien is het wel te verklaren, vanaf het prille begin heeft de mensheid behoefte gehad aan veiligheid. En dat wat die veiligheid bedreigt moet geëlimineerd of minstens controleerbaar gemaakt worden. De mens is kwetsbaar en creëert veiligheid door schadelijke soorten te bestrijden, of door de jacht de aantallen dieren in bedwang te houden, en door met hekken de vijandige natuur buiten te houden. De neiging om de natuur beheersbaar te maken zit diep ingebakken in onze cultuur.'

De terugkeer van de wolf, om maar een actueel voorbeeld te noemen, leidt tot een hoop ophef in ons land, terwijl hij in andere landen al decennia is teruggekeerd of zelfs niet is weg geweest. Typisch Nederlands?
'De bevolkingsdichtheid in ons aangeharkte landje speelt zeker een rol, net als de manier waarop het land tot stand is gekomen. "Nederlanders schiepen Nederland", wordt wel eens gezegd en ik denk dat de geschiedenis van landwinning en strijd tegen het water er zeker aan heeft bijgedragen dat wij ons heer en meester voelen in "ons" land. Daarbij vergeet men dat er al een landschap bestond voordat wij het naar onze hand zetten en dat de oude geschiedenis nog steeds terug te vinden is in het landschap. "Echte natuur bestaat niet in Nederland", zeggen ze dan. Op dezelfde manier vinden we het kennelijk ook lastig om te accepteren dat er ook in ons land allerlei zaken gebeuren zonder dat we daar als mens de controle over hebben; dat er andere soorten zijn die – soms tegen de verdrukking in – hun eigen plan proberen te trekken en een leven proberen te leiden in dit land. In andere landen en landschappen is de relatie tussen mens en zijn omgeving minder gevormd door die idee dat we in een totaal door mensen gecontroleerd cultuurlandschap zouden wonen. Daar heeft men al eerder leren leven met het landschap als iets dat gegeven is en waarin ook andere soorten een plek hebben. Om een voorbeeld te geven: in Nederland maken we onszelf graag wijs dat we precies weten waar welke wolf is gesignaleerd en wat hij/zij doet. In de Belgische Ardennen zijn de omstandigheden voor wolven ook prima. Maar onze zuiderburen lijken zich er wat minder druk over te maken: 'We weten nu eenmaal niet wat er achter elke heuvel of berg leeft en gebeurt." Dat wil niet zeggen dat er geen zorgen zijn in België over de wolf, waar wel dat men zich er anders toe verhoudt.'

Zo bezien lijkt natuur dus geen onderdeel uit te maken van onze identiteit, maar plaatsen we ons er min of meer buiten. Hoe werkt dat dan bij natuurbeschermers?
'Natuurbescherming is – met alle waardering voor de inzet van alle mensen – een relatief geïsoleerde activiteit. Onder aanvoering van biologen en ecologen vertellen natuurliefhebbers elkaar hoe belangrijk het is om soorten te beschermen en behouden. Dat is deels effectief, maar je bereikt hooguit dat mensen zich in het weekend wagen aan een uitstapje naar een stuk natuur met een hek erom. We beschermen vooral natuurgebieden, dat wil zeggen relatief geïsoleerde stukjes landschap met een zogenaamde 'natuurbestemming'. Bovendien wordt het gesprek over hoe wij ons verhouden tot de natuur maar door een smal deel van de

bevolking gevoerd. Als we willen dat samenleven met de natuur weer onderdeel uitmaakt van onze identiteit dan moet dat gesprek veel breder gevoerd worden. En niet alleen door biologen en beleidsmakers, maar ook door schrijvers en dichters, kunstenaars, zangers en opiniemakers. Wat voor land we willen zijn, en hoe willen we omgaan met de niet-menselijke bewoners van dit land? Rekening houden met andere soorten betekent dat 'niet alles kan', om het PAS-rapport van commissie Remkes aan te halen. Zijn we bereid om te accepteren dat andere organismen, dieren en planten, ook recht hebben op gebruik van dit stuk wereld, ook als dat af en toe tot overlast leidt, ook als dat betekent dat wij ons aan bepaalde grenzen moeten houden? Hoe kunnen we veiligheid organiseren, zonder in de kramp van beheersplannen en protocollen te schieten?'

Om het maar bij het gemakkelijke voorbeeld van de wolf te houden: hoe kunnen we dat anders doen?
'Ik verwacht dat, zolang zich geen grote incidenten voordoen, het draagvlak voor de wolf best groot zal blijven. Maar er worden nu al signalen afgegeven die haaks staan op de inclusiviteit die mij voor ogen staat. Zo is er nu een regeling waarin de provincie Gelderland boeren financieel steunt als ze wolf-werende bescherming plaatsen voor hun vee. Dat geldt voor twee jaar. Met als signaal: "Als je het dan niet geregeld hebt, heb je pech en draai je zelf voor de gevolgen op." En er zijn nu veehouders die niks doen, waar wolven zich vroeg of laat aan het vee zullen vergrijpen. Zo leren we wolven dat schapen een makkelijke prooi zijn en laait de discussie opnieuw op. Je kunt het ook omdraaien: als we vinden dat de wolf een plek moet kunnen vinden in Nederland, dan moeten we voorkomen dat de wolven ongewenst en onnatuurlijk gedrag gaan vertonen door te zorgen dat het vee veilig. Dan zou iedere veehouder verplicht moeten worden om die elektrische omheiningen te plaatsen, met financiële ondersteuning van de overheid uiteraard, want dit is een zaak die de hele samenleving aangaat. Zodat we de randvoorwaarden creëren waaronder de wolf ook een plek kan vinden in Nederland. De Nederlandse overheid heeft zich met internationale verdragen gecommitteerd aan de bescherming van bedreigde soorten, maar ze zou die taak veel serieuzer moeten nemen. Het organiseren van draagvlak voor lastige dieren zoals de wolf vereist dus veel meer dan voorlichting en financiële tegemoetkoming bij schade. Het gaat erom dat we een maatschappelijk transitieproces in gang zetten naar een inclusieve samenleving die niet alleen op het welzijn van mensen is gericht, maar ook op het floreren van de bredere biotische gemeenschap.'

Dat vraagt dus om een ander gesprek: niet hoe beheersen we succesvolle soorten, maar wat zijn onze onderliggende waarden?
'Precies. We moeten niet alleen praten over technische aspecten, zoals hekken, meldprotocollen en beheersplannen maar ook over de vraag waarom wij vinden dat we als mens meer rechten zouden hebben dan andere levende wezens. Dat wil niet zeggen dat je alles maar ongebreideld zijn gang moet laten gaan. Het gaat erom dat je – als vanzelfsprekend – de voorwaarden creëert waaronder we kunnen samenleven. Als je als samenleving accepteert dat wolven, zwijnen, bevers, dassen en andere soorten – ook planten – een plek hebben in dit land, dan hoef je niet eindeloos te discussiëren over waar en hoeveel en in welk gebied. Dan werk je aan een infrastructuur waarin er plaats is voor iedereen, waarin de veiligheid zoveel mogelijk gewaarborgd is. Het heeft ook te maken met accepteren dat niet alles te ordenen, plannen en regelen is. Soms zul je dingen in de praktijk moeten ervaren en dan plannen maken voor hoe het anders kan. En dat liefst met groot draagvlak en niet alleen door een handjevol mensen die de natuur belangrijk vinden. Door uit te leggen, te vertellen, te laten zien kom je van de tegenstelling tussen boeren en 'wolvenknuffelaars' af, of die tussen stadsmensen en plattelanders. Natuur is overal, het is geen ding achter een hek dat je bezoekt in het weekend. Natuur is de context waarbinnen ons maatschappelijke leven zich afspeelt en waaraan ons leven een deel van zijn betekenis ontleent. Alleen ervaren heel veel mensen dat niet op die manier. Als we dat kunnen veranderen, leren we misschien weer wat meer ontspannen samenleven.'

Martin Drenthen (1966) werkt als universitair hoofddocent filosofie aan het Institute for Science in Society van de faculteit natuurwetenschappen van de Radboud Universiteit in Nijmegen. Als milieufilosoof is hij gespecialiseerd in de relatie tussen mens en natuur. In 2018 schreef hij het boek Natuur in mensenland. Essays over ons nieuwe cultuurlandschap *(KNNV Uitgeverij).*